

ARMUT YETİŞTİRİCİLİĞİ VE ISLAHI ALANINDA TÜRKÇE BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN DERLENMESİ

Havva AKSOY

DANIŞMAN: Prof. Dr. Hatice DUMANOĞLU

T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ

ÖZET

Armut, üretim alanı ve üretim miktarı bakımından ülkemizde yumuşak çekirdekli meyve türleri arasında elmadan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Gen merkezlerinden birisi Anadolu olan Avrupa armudu (*Pyrus communis* L.) dünyada yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan en önemli armut türüdür. Ülkemiz, Avrupa armudu genetik kaynakları bakımından çok zengindir. Önemli armut çeşitlerimiz seleksiyon çalışmalarının sonucunda bu popülasyondan seçilmiş ve ıslah edilmiştir. Ülkemizin farklı ekolojilerindeki yerel armut çeşitlerinin belirlenmesi, ıslah edilmesi ve koruma altına alınması çalışmaları geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Bu tez çalışması, armut yetiştiriciliği ve ıslahı alanında Türkçe bilimsel makaleleri incelemek ve derlemek amacıyla yapılmıştır.

1. GİRİŞ

Gen merkezlerinden birisi Anadolu olan Avrupa armudu (*Pyrus communis* L.), dahil olduğu *Pyrus* cinsinin her ne kadar 22 farklı türü bulunmakta ise de Japon armutları (*P. pyrifolia* Burm.Nak.) ile birlikte dünyada yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan ve ekonomik değeri olan iki türden birisidir (Bell vd., 1996; Hancock ve Lobos, 2008; Dondini ve Sansavini, 2012). Armut, üretim alanı ve üretim miktarı bakımından ülkemizde yumuşak çekirdekli meyve türleri arasında elmadan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Bu meyve türünün ülkemizde üretim miktarı 2020 yılında 545.569 tondur (Çizelge 1) (Anonim, 2021). Dünya armut üretimi incelendiğinde Çin, A.B.D, İtalya ve Arjantin'den sonra ülkemiz beşinci sıradadır (Çizelge 2). Üretim alanı bakımından ise ülkemizde 26.389 hektar alan üzerinde armut tarımı yapılmaktadır. Bu bakımdan ülkemiz 1.381.923 ha olan Dünya armut üretiminin %1,9'una karşılıkta ve yine 5. sırada yer almaktadır (Anonymous, 2020).

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Koyuncu ve Aşkın (1993), Van ve çevresinde yetiştirilen standart ve mahalli 10 armut çeşidi üzerinde yürüttükleri çalışmada 4 standart çeşidin meyve ağırlığının 132,5 g (Coscia) ile 172 g (Ankara), meyve çapının 4,46 cm (Coscia) ile 6,97 cm (Ankara) meyve boyunun 6,5 cm (Coscia) ile 8,60 cm (Ankara), SÇKM miktarının %12,6 (Starkrimson) ile %17,2 (Ankara), pH'nın 3,95 (Starkrimson) ile 4,28 (Coscia) ve asitliğin %0,20 (Coscia) ile %0,56 (Starkrimson) arasında değiştiğini belirtmişlerdir.

Karadeniz ve Şen (1990) tarafından Tirebolu ve çevresinde yapılan bir araştırmada 14 mahalli armut çeşidi ve bir tipinin pomolojik özellikleri ortaya konulmuş ve bunların yöre için elverişliliği belirlenmiştir. Bu çeşitlerde meyve boyu 4-9 cm, meyve eni 4,1-7,5 cm, SÇKM miktarı %14,10- %17,18 ve meyve ağırlığı 50-175 g arasında gözlemlenmiştir.

Karadeniz ve Kalkışım (1996), Giresun'un Görele ilçesinde yaptıkları çalışmada bölgede yetişen 9 yazlık yerel armut çeşidinin pomolojik özelliklerini incelemişlerdir. Bu yerel çeşitlerin meyve ağırlıklarının 72,73-179,28 gram arasında değiştiği tespit edilmiştir. Araştırmacılar bu çeşitlerden Laz armudu, Eğrızibıç ve Kabak Armudu'nun yetiştiriciliğini önermişler, fındık armudu çeşidinin de mahalli ihtiyaçlar için çoğaltılabileceğini belirtmişlerdir.

Günen vd. (2003), armut çeşitlerinde ateş yanıklığına dayanıklılık ile mineral maddeler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında bu hastalığa duyarlı (Erkenci Çengici, Kokulu Parsa, Hıdıra, Akça, Williams, Santa Maria) ve dayanıklı (Ekşi Sulu, Keklik Ayağı, Ankara, Conference, Kieffer, Kaiser Alexander) armut çeşitlerini esas almışlardır. Araştırmada yaprakların N, Fe, Mn, Cu içeriği ile ateş yanıklığı hastalığına dayanıklılık arasında herhangi bir olası ilişki kurulamamıştır. Ancak, duyarlı çeşitlerde yaprakların P ve Mg içeriğinin, dayanıklı çeşitlerde ise K, Ca, Na ve Zn içeriğinin yüksek olduğu bulunmuştur.

SONUÇ

Armut ıslahı ve yetiştiriciliği alanında yapılan çalışmalar sonucu bir çok bilgi elde edilmiş ve diğer çalışmaların temelini oluşturacak önemli bulgulara yer verilmiştir.

KAYNAKLAR

Anonymous. 2020. Web Sitesi: <http://www.fao.org>. Erişim Tarihi: 28 Kasım 2020.

Aşkın, M.A. ve Oğuz, H. 1995. Erciş'te yetiştirilen ümitvar Mellaki armut tiplerinde bazı meyve ve ağaç özelliklerinin tesbiti üzerinde araştırmalar. II. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, Bildiriler Kitabı 1; 84-88.

Gülyüz, M. ve Ercişli, S., 1997. Kağızman İlçesinde yetiştirilen mahalli armut çeşitleri üzerinde pomolojik bir araştırma. Yumuşak Çekirdekli Meyveler Sempozyumu bildiriler Kitabı; 37-44.

Karadeniz, T. ve Kalkışım, Ö. 1996. Görele ve çevresinde yetiştirilen mahalli yazlık armut çeşitleri üzerinde pomolojik çalışmalar. Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 6(1); 81-86.

Sağır, N. ve Aygün A. 2018. Trabzon ilinde yetiştirilen yazlık yerel armut çeşitlerinin meyve özelliklerinin belirlenmesi. Bahçe, 47(Özel Sayı 2); 26-34.

Sertaş, S. ve Öztürk, A. 2020. Bazı armut klon anaçları üzerine aşılı armut çeşitlerinin fidan gelişim performanslarının belirlenmesi. KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi, 23(4); 842-850.

